

raven obstoječega zemljišča, tako, da jo je iz starega dela mogoče doseči po nekaj stopnicah. S konstrukcijo notranjih ločnih opornikov, ki zanimivo členijo prostor, je prihranil veliko opeke pri gradnji tanjših obodnih zidov. Sprva je nameraval sezidati tudi stebre iz opeke, pa so ga Bogojanci presenetili z željo po mogočnih stebrih iz podpeškega kamna. Tu velja pripomniti, da je bil Plečnikov ideal z visokimi stebri členjen sakralni prostor, v Bogojini, kjer bi bili taki predragi, pa je rabil manjše in nanje oprl notranjo ločno konstrukcijo.

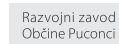
Posebnost cerkve je tudi strop, sestavljen iz okroglih tramov in desk. Nanj je Plečnik obesil izdelke prekmurskih lončarjev. Njihovo delo je imel za sebi enakovredno, kar kaže, s kakšnim spoštovanjem se je mojster vživljal v kulturno tradicijo tega dela Slovenije. Nekaj let pred smrtjo je na željo župnika Jožeta Gjurana poskrbel tudi za manjkajočo opremo cerkve. Iz slavanskega hrasta je ustvaril v antičnem duhu zasnovan glavni oltar in ga podobno kot strop, okrasil z lončevino. Napis Moj mir, ki ga je treba brati kot ime slovanskega kneza, kaže, da se tudi Bogojina, podobno kot vse slovensko Prekmurje, morala upirati latentnemu pritisku madžarizacije, o čemer nam med drugim ganljivo pripovedujejo spomini Ivana Baše. Stranski oltar sv. Jožefa s kipom Jožeta Lapuha je narejen iz podpeškega kamna, prav tako tudi prižnica. Cerkev je 18. julija 1954 posvetil mariborski škof Maksimilijan Držečnik. Plečnik, ki je zadnja kamnoseška dela nadziral v Ljubljani, opremljene cerkve nikoli ni več videl.

O bogojanski cerkvi, ki jo moderna znanost uvršča v tako imenovani kritični regionalizem, med katerega začetnike sodi naš Plečnik, bi bilo mogoče povedati še marsikaj zanimivega. Njene posebnosti, kot so iz navpične osi pomaknjen stolpič vrh zvonika, mogočen srednji steber in podobno, so Baši nudile veliko priložnosti za poljudno razlago Božjih resnic, pozoren obiskovalec pa

bo v Plečnikovi mojstrovini občutil predvsem atmosfero miru in zbranosti, ki se ne meni za naš nemiren vsakdan. Stavba ni moderna samo zaradi svojih oblik, ampak jo odlikuje tudi premišljena zasnova z vrsto izvirnih rešitev temeljnih arhitekturnih tem, ki so od nekdaj burile domišljijo stavbarjev vseh časov.

TIC Moravske Toplice, Kranjčeva 3, SI-9226 Moravske Toplice, T: +386(0)2 538 15 20, F: +386(0)2 538 15 22, E: tic.moravci@siol.net, I: www.moravske-toplice.com
Delovni čas: PON–PET: 8.00–18.00 (v poletnem času: 8.00–20.00), SOB: 7.00–15.00, NED in prazniki: 8.00–14.00

Založnik: TIC Moravske Toplice - zanj: Matejka Pajalič, v. d. direktorice TIC M. Toplice
Besedilo in fotografije: dr. Damjan Prelovšek - oblikovanje: Sandi Červek
Grafična priprava in tisk: Atelje za črko in sliko - naklada: 10.000 izvodov - september 2010
Projekt so finančno omogočili: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, TIC Moravske Toplice, Občina Moravske Toplice

Damjan Prelovšek

**Cerkev Gospodovega
Vnebohoda v Bogojini**

Prekmurje ima kar nekaj umetnostnih biserov, s katerimi se ponša na kulturnem zemljevidu Slovenije, eden najlepših med njimi pa je prav gotovo bogojanska cerkev (1924–1927), znana daleč čez meje naše domovine. Arhitekt Jože Plečnik (1872–1957) je v njej prelil izročilo lokalne arhitekture v skrajno izbrušen moderen oblikovni jezik. Verjetno je malo cerkva na zemeljski obli, pri katerih se je posrečila tako dovršena povezava starega z novim. Snežnobela stavba z okroglim zvonikom, ki se kot božji prst dviga v nebo, nas že iz daljave pozdravlja s svojo nenavadno podobo. Zdi se, da je bila ustvarjena samo za ta prekmurski del zemlje in ne bi mogla stati nikjer drugje.

Zgodovina stare bogojanske cerkve sega daleč v srednji vek in je ob številnih predelavah dvajseto stoletje dočkala v precej neuglednem stanju. Župnik in narodni buditelj Ivan Baša je začel zbirati denar za novo stavbo, vendar so s težavo zbrani prispevki vaščanov in izseljencev med prvo svetovno vojno izgubili vso vrednost, kar pa ni omajalo njegove želje po novi in lepši cerkvi. Naključje je hotelo, da je domačin Franc Bajlec tedaj kratek čas obiskoval Plečnikovo šolo in svojega profesorja seznanil z željo Bogojancev. Prvo srečanje arhitekta z župnikom Bašo je bilo vse prej kot prijetno. Plečnik, nejevoljen, ker mu je predrzen taksist preveč zaračunal vožnjo iz Murske Sobote, je dobil vtis, da je župniku malo mar za vero in še manj za cerkev. Bil pa je to le trenuten naporazum, kajti Plečnik je kmalu uvidel svojo zmotu, saj dotlej Prekmurja in njegovih prebivalcev ni poznal. Pozneje je vedno s spoštovanjem omenjal Bašo in njegovo »božje ljudstvo«. Ko je videl staro cerkev, je zavrgel svoji dve zamisli za novo in se s trditvijo, da nikoli ne podira tega, kar so naši očetje dobro naredili, raje lotil povečave stare stavbe. Plečnik je bil globoko veren umetnik in je imel gradnjo cerkva za najpomembnejšo nalogo. Dobro desetletje prej je na Dunaju iz

železobetona postavil eno najbolj modernih cerkvenih stavb v Evropi, sočasno z Bogojino pa se je ukvarjal še s cerkvami v Ljubljani in v Pragi. Nobena od teh rešitev pa se mu ni zdel primerna za izpostavljeno prekmursko lego. Velik prizidek k stari cerkvi si je zamislil z upoštevanjem razmerij obstoječe arhitekture, ki ni bila

sezidana v modernem metrskem merilu. Za temeljno mero je vzel dve obočni poli stare cerkve, to je dolžino njenih dveh lokov pred prezbitერიem. Rabila mu je za stranico kvadrata glavne ladje, katere dolžino je dobil s podvojitvijo tega temeljnega kvadrata. Po razponu slavloloka stare cerkve je uravnal globino novega prezbiterja. Tretjo obočno polo obstoječe stavbe je izkoristil za širino ožje stranske ladje, ki je dobila še dodaten stebni obhod, katerega širina ustreza stranici starega zvonika. Cerkev je s predrtjem severne stene spremenil v predverje nove. Na njenem podstrešju je uredil pevski kor in stavbo navzven optično povišal, tako, da ni utonila v novi, ampak jo je ta celo materinsko zaobjela. Obliko obstoječe abside je na drugi strani ponovil z večjim zvonikom, ki je postal nujen zaradi novega obsega cerkve in njene višje dvokapne strehe. Bolj spoštljivo se ne bi mogel lotiti prenove stare bogojanske cerkve, ki je ob novi ohranila vse svoje značilnosti in celo zvonik, čeprav skrit pod novo streho. Plečnik se je zavedal, kako težko bo vse to uresničiti v majhni Bogojini in si je zato prizadeval kar najbolj zmanjšati stroške gradnje. Za novo cerkev ni kopal globokih temeljev, ampak jo je postavil na

